

7. Сошинська В. Є. Професійна комунікація як фактор розвитку книжкової галузі : автореф. дис. ... канд. наук із соціал. комунікацій / Сошинська Вікторія Євгенівна ; КНУКіМ. — Київ, 2013. — 20 с.
8. Сошинська В. Є. Формування комунікаційних компетенцій майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи / В. Є. Сошинська // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. — 2017. — № 4. — С. 92—96.
9. Сошинська В. Формування комунікаційних компетенцій у студентів спеціальності 029 "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа" / В. Сошинська // Соціальні комунікації в інтеркультурному просторі : тези Другої Міжнар. наук.-практ. конф. (16 листоп. 2017 р., м. Київ) / Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка, Ін-т журналістики. — Київ, 2017. — С. 43—44.

Рассмотрены программные результаты изучения дисциплины "Научные коммуникации" на втором

(магистерском) уровне высшего образования по специальности 029 "Информационное, библиотечное и архивное дело". Определены специальные и профессиональные программные компетентности, которыми овладевают магистранты. Указаны возможности изучения дисциплины в системе e-обучения Киевского университета имени Бориса Гринченко.

The program results of studying of the discipline "Scientific Communications" at the second (master's) level of higher education for the specialty 029 "Information, Library and Archival Science" are considered. The special and professional program competencies for the master's degree students are determined. The possibilities of studying the discipline through the e-learning system of Borys Grinchenko Kyiv University are indicated.

Надійшла до редакції 29 січня 2018 року

УДК 002.2:316.776.23:[316.485.26:004](470:477)

Оксана Сенченко,
головний спеціаліст
Національної історичної бібліотеки України

"М'яка сила" книги у гібридній війні Росії проти України

Розглянуто аспекти застосування "м'якої сили" книги в гібридній війні Російської Федерації проти України; проаналізовано книги, присвячені Україні, що вийшли у російських видавництвах упродовж 2013—2017 рр.; наведено факти, котрі ілюструють інтенсивність ведення інформаційної війни у цей період.

Ключові слова: книги, бібліографічні покажчики, "м'яка сила", інформаційно-мережева війна, Донбас, Новоросія, Майдан, націоналісти, сепаратисти.

Мета дослідження: відстежити напрями й інтенсивність ведення інформаційної війни Російської Федерації (РФ) проти України на основі тематичного аналізу публікацій у книгах і брошурах.

Методи дослідження: наукометричний і бібліометричний аналіз баз даних бібліографічної інформації.

Об'єкт дослідження: база даних "Книги России"; електронні бібліографічні покажчики книг і брошур за 2013—2017 рр.; "Книжная летопись" № 1—52 за 2013—2017 рр.

Динаміка книговидання РФ у 2013—2014 роках

Аналіз робіт закордонних [1; 2], російських [3; 4] та українських [5; 6; 7] дослідників щодо концептуального змісту сучасних стратегій міждержавного протистояння свідчить, що стратегії непрямих дій і "м'якої сили" — це особливі технології проведення геополітичної боротьби, орієнтовані на досягнення панування над "ворожою" державою на основі встановлення всеосяжного латентного контролю над механізмом формування й практичної реалізації внутрішньої та зовнішньої політики країни. Впливу зазнають

її політико-керівна, соціально-економічна, оборонна, культурно-ідеологічна та інші важливі сфери.

Згідно зі стратегією геополітичного протистояння, тиск агресора на країну-жертву може здійснюватися як без прямої конфронтації та збереження офіційних "дружніх" стосунків, так і в умовах відкритого конфлікту, зокрема збройного.

Водночас така технологія геополітичної боротьби припускає, що зазначених цілей агресор може досягти за допомогою використання "м'якої сили" книги для обґрунтування власного бачення розвитку подій на території об'єкта впливу. Отже, згідно з цією концептуальною моделлю, основним об'єктом концентрованої геополітичної атаки з боку агресора є керівна еліта й населення країни-жертви, а головною метою — досягнення переваги в інформаційно-мережевій війні. Це завдання реалізується завдяки прихованому маніпулюванню поведінкою конкретних людей і соціальних груп, які мають безпосередній стосунок до визначення політики держави й практичного втілення в життя внутрішніх і зовнішніх політичних рішень.

Розглянемо, як використовують "м'яку силу" книги в гібридній війні Російської Федерації проти України. Для цього проведемо аналіз книг, присвячених Україні, видрукуваних російськими видавництвами впродовж 2013—2017 рр.

Бібліографічні бази Російської книжкової палати дають змогу проілюструвати інтенсивність інформаційної війни в аналізованій період.

Розглянемо докладніше статистичні відомості щодо видання книг і брошур РФ.

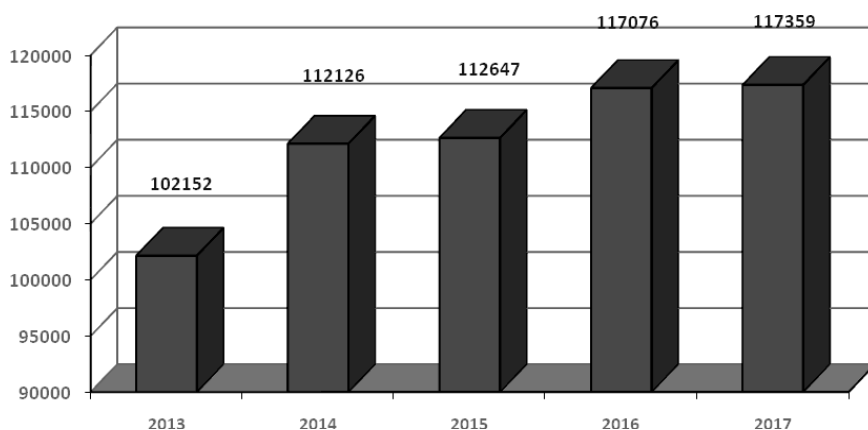
Наведемо дані про видавничу діяльність Російської Федерації у 2013—2017 рр. Визначимо кількість і тиражі книг та брошур про Україну, а також книги, що належать до інструментарію "м'якої сили" (табл. 1).

Динаміку випуску книг і брошур РФ за назвами і тиражами (видання 2013—2017 рр.) наведено на діагр. 1, 2.

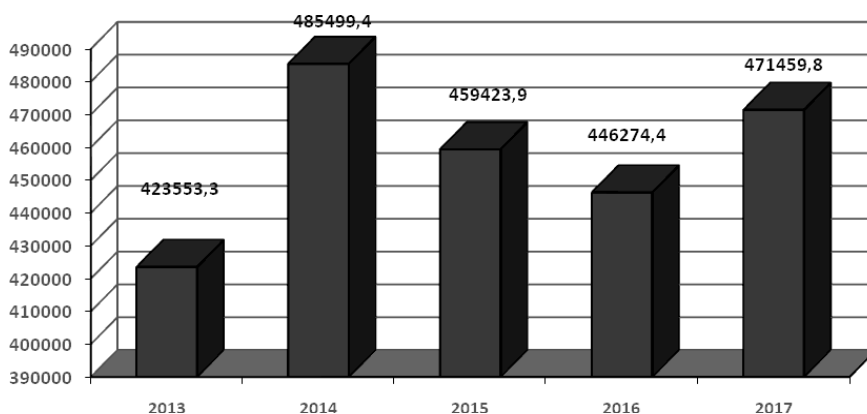
Таблиця 1

Видавнича діяльність Російської Федерації у 2013—2017 рр.

Рік видання	К-сть книг і брошур, друк. од.	Тираж, тис. пр.	К-сть книг і брошур про Україну, друк. од.	Тираж, тис. пр.	К-сть книг, що належать до "м'якої сили", друк. од.	Тираж, тис. пр.
2013	102 152	423 553,3	62	114,597	5	14,500
2014	112 126	485 499,4	188	422,500	87	68,400
2015	112 647	459 423,9	179	373,850	126	136,350
2016	117 076	446 274,4	147	263,300	88	150,050
2017	117 359	471 459,8	103	175,940	58	78,270

Діагр. 1. Кількість книг і брошур, друк. од.

Діагр. 2. Тиражі книг і брошур, тис. пр.

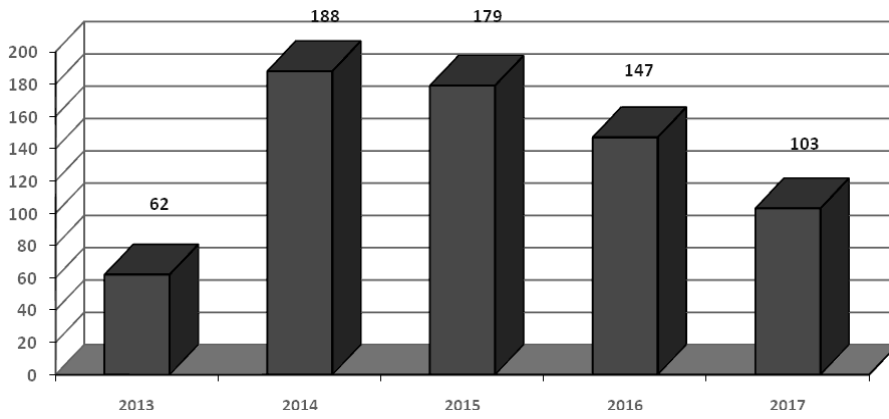
Отже, у РФ максимальну кількість книг за назвами (діагр. 1) було видано 2017 р., а найменшу — 2013 р., максимальні тиражі (діагр. 2) зафіксовано 2014 р.

Динаміку випуску книг і брошур 2013—2017 рр., тематика яких пов'язана з Україною, за назвами і тиражами представлено на діагр. 3, 4.

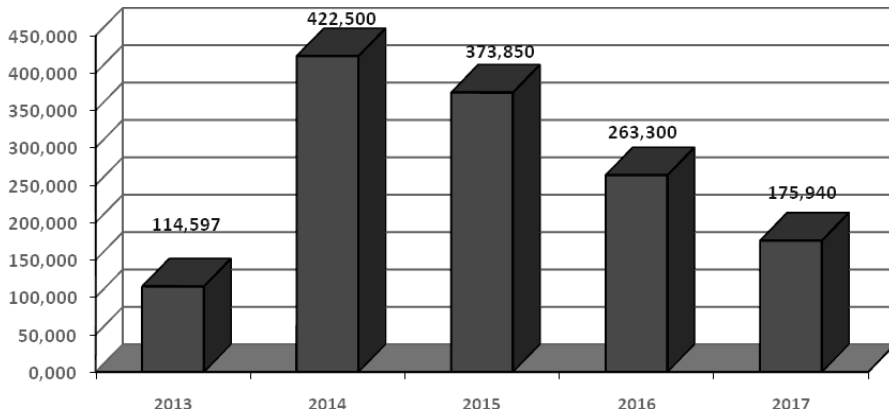
Дані діагр. 3, 4 свідчать, що найбільше книг про Україну за назвами й тиражами було видано 2014 і 2015 рр., а найменше — 2013 р. Отже, випуск книг,

що слугували інструментом "м'якої сили" в інформаційно-мережевій війні, яка розпочалася 2014 р., стрімко зріс саме впродовж 2014—2015 рр.

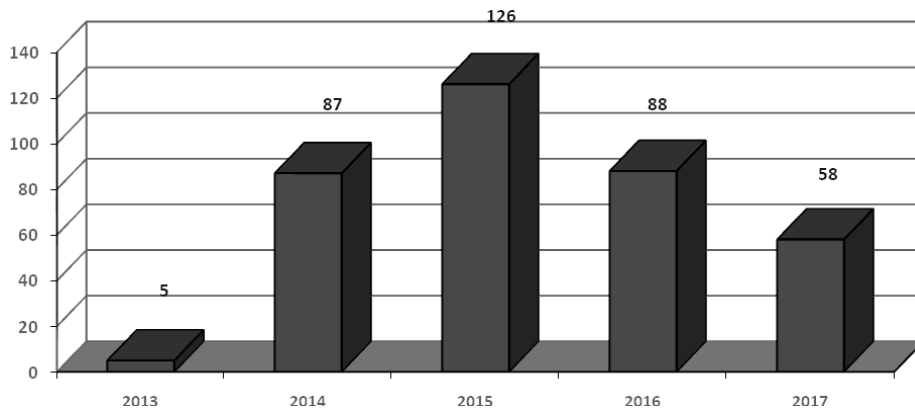
Докладний аналіз бібліографічних записів і анотацій книг та брошур, тематика яких пов'язана з Україною, дав можливість виокремити видання, що є інструментом "м'якої сили" в інформаційно-мережевій війні (табл. 1). Динаміку їх випуску за 2013—2017 рр. за назвами і тиражами наведено на діагр. 5, 6.

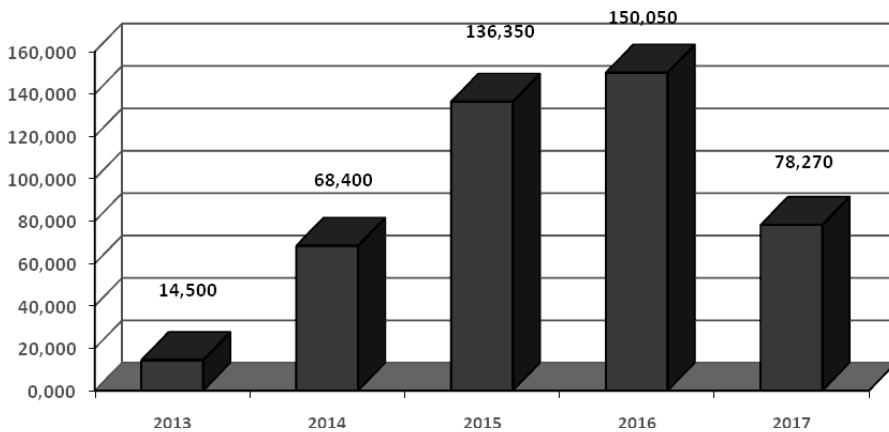
Діагр. 3. Кількість книг і брошур про Україну, друк. од.

Діагр. 4. Тиражі книг і брошур про Україну, тис. пр.

Діагр. 5. Кількість книг і брошур, що належать до "м'якої сили", друк. од.

Діагр. 6. Тиражі книг і брошур, що належать до "м'якої сили", тис. пр.

Дані діаграм свідчать, що найбільшу кількість книг і брошур за назвами (діагр. 5) видано 2015 р., а за тиражами (діагр. 6) — упродовж 2015—2016 рр.

Аналіз друкованих видань Росії, що належать до інструментів "м'якої сили"

Для аналізу російських видань відібрано бібліографічні записи та анотації книг 2013—2017 рр., що містять негативну інформацію про події в Україні й становлять основу "м'якої сили". Аналітичний огляд цієї інформації дав можливість розподілити книги за змістом і визначити їх кількісні показники. До такої літератури віднесемо видання, що висвітлюють історію збройного націоналістичного підпілля в Західній Україні в 1940—1950 рр.; критично характеризують події Євромайдану, суспільні трансформації в Україні та війну на Сході нашої держави. Виокремлено історичні книги з історії України й Росії, видання, присвячені національно-визвольному руху в Україні.

Зауважимо, що в аналітичному огляді подано анотації (мовою оригіналу), наведені авторами чи укладачами книг, для ілюстрації механізму застосування книги як інструменту інформаційно-мережевої війни з боку Російської Федерації.

Огляд книг 2013 року

За даними Російської книжкової палати, 2013 р. у РФ було видрукувано 62 книги про Україну, перекладів з української та видання українською мовою. Із загального аналізу вирізняється спеціалізована інформація із фундаментальних досліджень Президії РАН "Перспективы скоординированного социально-экономического развития России и Украины в общеевропейском контексте". У документі подано відомості про бібліографічні покажчики, в яких відображено літературу щодо проблем російсько-українських відносин, а також про монографії, збірки й статті, автореферати дисертацій з археології, історії, культурології, літературознавства, наукознавства, політології, правознавства, релігієзнавства, соціології, філософії, економіки, етнології та мовознавства.

У розділі "Політичні партії в Україні. Політичний процес в Україні" виокремимо книгу С. Бишка "Иллюзия свободы. Куда ведут Украину новые бандеровцы", що ознайомлює читача з ідеологією, історією та діяльністю партії "Свобода". Не можна оминати увагою й книгу А. Терещенка "СМЕРШ против бандеровцев. Война после войны", в якій висвітлено події Другої світової війни в Західній Україні. Автор наводить приклади операцій СМЕРШу проти гітлерівської розвідки, німецьких шпигунів і диверсантів, націоналістичного підпілля.

Низку книг присвячено узагальненню результатів дослідження, проведеного російськими й українськими вченими, з проблем розвитку кадрового потенціалу суспільства в умовах модернізації економіки. Розглянуто соціологічні й економічні аспекти інтеграційних проектів, зокрема Митного союзу, їх вплив на розвиток прикордонних регіонів, а також проблеми й перспективи регіональної інтеграції Росії та України на пострадянському просторі.

У розділі "Народна освіта. Виховання. Навчання. Організація дозвілля" наведено кілька пугівників — най-

зручніші маршрути самостійних екскурсій містами України — від Одеси до Києва й від Львова до Харкова.

Художню літературу представлено романом-трилогією лауреата Державної премії СРСР і Державної премії УРСР імені Тараса Шевченка В. Беляєва "Старая крепость", в якому "...рассказывается о жизни ребят маленького пограничного городка Западной Украины в годы гражданской войны". Також побачили світ твори: "Белая гвардия" — перший роман видатного письменника ХХ століття М. Булгакова; "Тарас Бульба" М. Гоголя; "Роксолана: страсть Сулеймана Великолепного" — історичний роман П. Загребельного, один із найкращих, багаторазово екранізованих творів ХХ ст.

Сучасну художню літературу представлено романом О. Забужко "Музей заброшенных секретов". Це "...украинский эпос, охватывающий целое столетие. Страна, расколота между Польшей и Советским Союзом, пережившая голодомор, сталинские репрессии, войну, обрела наконец независимость".

До історичної тематики належать і такі видання: О. Андреев "Богдан Хмельницкий. В поисках Переяславской Рады" — "динамичная, почти детективная и очень резкая историческая реконструкция великопленных и ужасающих событий украинской и европейской истории XVII и XX веков"; Л. Вершинін "Гопакиада : [как поработили и разграбили Юг Руси — Украину]" — "...очень острая, неожиданная историческая книга про истории Украины и России о том, как на протяжении многих веков юг нашей общей Руси, под названием Украина, пытаются превратить в оружие, заточенное против своего же народа"; В. Голованов "Нестор Махно" — "...одно из лучших исследований феномена Махно, сочетающее строгую документальность с художественным мастерством изложения...". Книга містить обрані статті Н. Махна та кілька його віршів. До історичних праць певною мірою можна віднести книгу "Я убил Степана Бандеру!.." Ю. Сушка, в якій автор "...пытается воссоздать подлинную историю жизни и гибели Степана Бандеры, до умопомрачения влюбленного то ли в Украину, то ли в себя самого".

Стислий аналіз літератури про Україну за 2013 р. виявив, що лише п'ять книг належать до категорії "м'якої сили", а отже в аналізований період служби РФ ще не надто активно використовували цей інструментарій в інформаційно-мережевій війні.

Огляд книг 2014 року

Кількість видрукованих книг і брошур, що стосуються України, збільшилася втричі й становила 188 друк. од. З них 87 назв книг тиражем 68 400 примірників є інструментом "м'якої сили" в інформаційно-мережевій війні.

3-поміж них виокремимо літературу, видану спільно з українськими видавництвами: книги знань у запитаннях і відповідях; енциклопедії, збірники віршів, пісні; твори зарубіжних класиків Жуля Верна, Ч. Діккенса, Р. Стівенсона; майстрів української літератури — П. Загребельного, Б. Олійника, Р. Самбука, Лесі Українки, М. Гоголя тощо.

Кільки видань присвячено соціологічним дослідженням політико-керівної еліти України в умовах зміни зовнішньополітичного курсу та суспільної думки.

До засобів інформаційно-мережевої війни варто віднести літературу, що висвітлює історію збройного націоналістичного підпілля в Західній Україні в 1940—1950 рр.; критично характеризує події Євромайдану, суспільні трансформації в Україні та війну на Донбасі. До неї належать такі книги: Л. Вершинін "Украина — вечная Руина. Гопак на крови", "Евромайдан. Кто уничтожил Украину?"; Р. Ключник "Трагедия русских не только в Восточной Украине"; М. Полікарпов "Игорь Стрелков. Ужас бандеровской хунты. Оборона Донбасса"; І. Прокопенко "Вся правда об Украине. Кому выгоден раскол страны?"; О. Челноков "Киевская хунта"; М. Стариков "Украина. Хаос и революция — оружие доллара"; С. Аксененко "Последнее прибежище: зачем Коломойскому Украина?"; О. Дугін "Украина: моя война: геополитический дневник"; О. Четверикова "Украине говорят — убей в себе русского"; Е. Лимонов "Киев капут. Яростная книга" та інші.

До "м'якої сили" належать і видання, присвячені історії українського націоналізму минулого й сучасності. Це дві книги відомого радянознавця та українолога Дж. Армстронга "Украинский национализм: факты и расследования" та "Истоки самостийного нацизма: к чему пришла Украина в XXI веке"; М. Бердника "Пешки в чужой игре: тайная история украинского национализма"; М. Ликова "Охота на Бандеру: как боролись с "майданом" в СССР"; А. Терещенка "СМЕРШ против бандеровцев. Война после войны"; О. Козлова "Вся правда об Украинской повстанческой армии (УПА)"; Л. Млечина "Степан Бандера и судьба Украины: о чем напомнил киевский Майдан"; О. Сєвера "Бандера и бандеровщина"; О. Смылова "Степан Бандера и борьба ОУН" та "Степан Бандера: "икона" украинского национализма"; О. Баканова "Ни кацапа, ни жида, ни ляха": национальный вопрос в идеологии Организации украинских националистов, 1929—1945 гг."

Окремі видання присвячено українському козацтву й національно-визвольному руху в Україні, приміром М. Гоголь "Тарас Бульба"; В. Бахревський "Люба Украина. Долгий путь к себе"; Б. Сушинський "Путь воина"; "Рыцари Дикого поля", "Шашками крещенные"; В. Маркова "О возникновение украинского козачества"; О. Широкоград "Битва за Украину: от Переяславской рады до наших дней".

Чотири книги присвячено Криму: історична праця П. Семенова-Тянь-Шанського "Малороссия. Новороссия. Крым: полная история южного русского края"; книга М. Григор'єва "Крым: история возвращения", яка розповідає про об'єднання Росії та Криму; два інші видання містять матеріали наукових конференцій, що відбулися 2014 р. у Московському державному університеті імені М. В. Ломоносова і Кубанському державному університеті й були присвячені майбутнім російсько-українським відносинам.

Огляд книг 2015 року

Кількість книг із негативною інформацією про Україну, виданих у РФ 2015 р., зросла до 126 друк. од., тиражі становили 136 350 пр. Розглянемо докладніше цю літературу як інструмент інформаційно-мережевої війни.

Низку видань присвячено боротьбі з українськими націоналістами, зокрема: О. Клімов "Внутрен-

ние войска в борьбе с украинскими националистами"; О. Кочетков "Кровавые преступления бандеровской хунты; матеріали міжвишівського круглого столу "Украинский национализм как угроза национальной безопасности России" (Москва, 25 лютого 2015 р.).

Чимало видань (32) присвячено подіям на Сході України, зокрема аспектам війни на Донбасі, життю населення та іншим питанням. Це книги О. Голуба та ін. "Социально-психологическая ситуация беженцев из Украины: региональный аспект", в якій розглянуто питання міграції населення, становище біженців у Російській Федерації, їх соціально-психологічні проблеми; Г. Боброва "Я дрался в Новороссии!"; Є. Холмогорова "Карать карателей: хроники Русской весны"; Р. Сакви "Линия фронта — Украина. Кризис на приграничных территориях" (пер. з англ.); Я. Ковача "Донбасский дневник (из жизни прифронтового города Е.)"; Б. Рожина "Война на Украине день за днем. Рупор тоталитарной пропаганды"; колективна праця кількох авторів "Трагедия Юго-Востока Украины: белая книга преступлений", видана англійською мовою, тенденційно подає матеріали про окремі події війни на Донбасі; О. Широкограда "Битва за Новороссию"; М. Полікарпова "Битва за Донбасс: Игорь Стрелков. Разгром карателей. Хроники сражений"; за характеристикою автора, "данная книга — первая подробная хроника ожесточенных боев, прошедших на Донбассе весной—осенью 2014 г., в которых бандеровская хунта понесла тяжелое поражение". До інструментарію "м'якої сили" належать і книги О. Тамонікова "Диверсионная война", "Дьявольский котел: страшен хищник, загнанный в угол", "Жестокое перемирие", "Путь ярости: никогда не поворачивайся к врагу спиной".

Виокремимо видання (29), присвячені політичним процесам у Російській Федерації та Україні, це книги О. Бєдрицького та ін. "Украина после Евромайдана: демократия под огнем"; М. Веллера "Конец подкрался незаметно"; Є. Дергунова "Правда и ложь об Украине и России (как жить по законам Правды, Морали и БОГА?)"; С. Бунтовського "Украинская химера: финал антирусского проекта"; А. Караулова "Геноцид русских на Украине: о чем молчит Запад"; колективну працю "Экстремизм в украинской политике, обществе, медиа, армии и законодательстве: экспертный отчет".

Чимало видань (24) присвячено зовнішній політиці України, РФ і США. Це книги І. Іванова "Украинский кризис через призму международных отношений"; Р. Іщенко "Украина в глобальной политике"; Е. Мюрида "Куклы и кукловоды украинской катастрофы: технологии госпереворота"; В. Коровіна "Конец проекта "Украина". За логікою автора, "проект "Украина" подходит к своему логическому завершению. Мы стоим на пороге исторического выбора народов пространства, лежащего между Россией и Европой и имеющего все шансы стать скрепой большого континентального блока от Владивостока до Дублина".

Кілька книг (5) висвітлюють кримські події. Серед них варті уваги видання: І. Ніколайчук та ін.

"Кризис на Украине и крымские события 2014: практика информационной войны", в якому розглянуто питання формування громадської думки, використання засобів масової комунікації; С. Сушого "Украина, Россия и мир: кризис 2014 года: предпосылки, последствия, этнополитические перспективы"; С. Берегового "Тихая работа вежливых людей: (записки добровольца)". Варто виділити роботи, спрямовані на розв'язання законодавчих проблем через анексію Криму: "Проблемы переходного периода: адаптация нормативно-правовых актов Крымского федерального округа к законодательству Российской Федерации" (материалы Всероссийской научно-практической конференции, г. Симферополь, 13 марта 2015 г.); В. Томсінов "Крымское право", или Юридические основания воссоединения Крыма с Россией".

Окремі видання відбивають політичну історію російсько-українських відносин. Це книги О. Струкова "Распад украинского государства. Закономерность или случайность?"; Р. Іщенко "Крах Украины: демонтаж недо-государства"; З. Бжезинського "Украинский шанс для России"; С. Маркова "Гибридная война" против России", присвячена російсько-американським відносинам; "Уроки Новороссии для будущего России" — науково-експертна сесія, що відбулася у Москві 3 червня 2015 р. за участі Центру наукової політичної думки та ідеології (Центр Сулашкіна), Партії ветеранів Росії, Громадського руху "Новоросія", Російського економічного товариства ім. С. Ф. Шарапова.

Виокремимо книги (24), в яких неоднозначно розглянуто політичні процеси, що відбуваються в Україні, зокрема їх порівнюють із німецьким фашизмом, югославською кризою тощо, загострюється увага на зовнішній політиці США. Це насамперед видання А. Максимова "Нюрнберг: балканский и украинский геноцид: славянский мир в огне экспансии"; А. Михайленка "Мягкая сфера в международных отношениях"; доповідь експертів Російської ради з міжнародних справ "Отношения России и стран Восточноевропейской группы: испытание Украиной"; О. Пономарьової "Грязные войны буржуинов", в якій розглянуто техніки й технології влади, організацію Заходом криз, конфліктів, політичних переворотів, механізми знищення суверенних держав; провокаційна книга відомого ведучого В. Соловйова "Разрыв шаблона: тайная книга смыслов современной политики"; К. Хольцмана (Абрам Хольцман) "Взбесившийся Майдан: диалог с другом на расстоянии"; В. Третьякова "Конфликт с Западом. Уроки и последствия".

23 видання присвячено історії російсько-українських відносин. Зокрема, у книзі В. Шамбарова "Петр и Мазепа: битва за Украину" розглянуто стосунки між країнами на тлі Північної війни 1700—1721 років; О. Шубін у праці "История Новороссии" стверджує, що "название Новороссии появилось на картах в 1764 году. С тех пор оно стало одним из названий обширного региона, расположенного в Северном Причерноморье. <...> Сегодня это слово снова в центре внимания — его произносят политики и журналисты на Украине и в России..."; в анотації до видання О. Смірнова "Проект

Новороссии. История русской окраины" зазначено, що книга "уникальна — аналогов ей в исторической науке нет. Этот фундаментальный труд признан многими историками. Автор анализирует не какую-то часть истории Южной Руси и Украины, а всю историю Новороссии до начала XXI века"; працю Д. Міллера "Очерки из истории и юридического быта старой Малороссии" присвячено становленню панівного класу України після возз'єднання з Росією, перетворенню козацької старшини на дворянство; І. Малишевський у виданні "Западная Русь в борьбе за веру и народность: от первых галицко-волинских и литовско-русских князей до присоединения Украины к России" веде мову про історію Галицько-Волинської Русі, старорусько-литовські й російсько-українські відносини. Історичній тематиці також присвячено книги: М. Василенко "Очерки истории Западной Руси и Украины"; М. Владимирський-Буданов "Население Юго-Западной России от половины XV века до Люблинской унии (1569): история заселения Украины с 1471 по 1569 гг."; Д. Безьєв у книзі "Малороссийский приказ: причины создания, штаты, основные направления деятельности" оповідає про передумови створення цього державного органу з огляду на факт возз'єднання України з Росією 1654 р.; В. Антонович "Исторические деятели Юго-Западной России в биографиях и портретах: гетманы Украины: от Петра Сагайдачного до Петра Дорошенко"; книгу Г. Демидової "Богдан Хмельницкий: непобедимый гетман" проанонсовано так: "Личная обида заставила Богдана Хмельницкого взяться за оружие и выступить против польской шляхты. И тысячи православных поддержали его порыв. Как могучая волна, сметающая все на своем пути, двинулось казацкое войско Хмельницкого на поместья польских дворян, на города и крепости"; В. Бернацкий "Восстание Хмельницкого: военные действия в Литве в 1648—1649"; У. Аллен "История Украины: южнорусские земли от первых киевских князей до Иосифа Сталина" (пер. з англ.). В анотації зазначено, що "британский ученый, работник дипломатической службы, политик и бизнесмен, Уильям Эдвард Дэвид Аллен провел тщательный геополитический анализ украинского региона от Киевской Руси до начала Второй мировой войны. Развитие Украины и ее спорные границы могут быть поняты только при рассмотрении отношений между ею и Литвой, Польшей, Австро-Венгрией, Скандинавскими странами, Османской империей, монгольскими ханствами в Крыму, казаками и гетманами и, конечно, царской Россией, а позже между Германией и Советским Союзом. История Аллена интересна в плане национального вопроса, который терзает многонациональные империи, включая все соседние государства Украины прошлого и настоящего, и который до сих пор является причиной напряженности на Украине".

У низці історичних книг висвітлено події Жовтневої революції та громадянської війни 1917—1922 рр. у Росії й Україні, зокрема у виданнях О. Шубіна "Махно и его время", М. Веллера "Махно".

Розслідуванню причин трагедії з малайзійським літаком присвячено книгу Ю. Мухіна "Кто сбил ма-

лазийский "боинг": провокация века". У цьому розслідуванні автор "раскрывает главное преступление Киевской хунты и ее натовских кукловодов — уничтожение в небе Донбасса малайзийского "Боинга".

Виділяється пафосом книга С. Глазьева "Украинская катастрофа. От американской агрессии к мировой войне?". Автор, який народився в Україні, відчуває, що світ стоїть на порозі війни й замислюється над тим, як їй запобігти, як перемогти у протистоянні: "Есть ли у России возможность предотвратить угрозу перерастания гражданской войны на Украине в Четвертую мировую войну и сохранить единство Русского мира?" Складається враження, що вчений не може визначитись, яку позицію йому обрати.

Огляд книг 2016 року

Ролі православної церкви в Україні у ході збройного конфлікту присвячено 1 книгу — В. Мальцев "Жертва гражданской войны: преследование Украинской православной церкви в ходе конфликта на Украине, 2014—2015".

Кілька видань (3) висвітлюють політичні процеси в Україні на тлі зовнішньої політики США, а саме: С. Лендман "Украина в огне: как стремление США к гегемонии ведет к опасности Третьей мировой войны" (пер. з англ.); В. Бітгнер "США завоевывают Европу = стратегия дестабилизации, эскалации и милитаризации на примере событий на Украине" (пер. з нім.); збірка наукових праць ІНІСН РАН "Страны Восточной Европы и украинский кризис (2013—2015)", в якій розглянуто проблеми громадської трансформації у країнах Східної Європи та Росії.

Численні видання (20) присвячено війні на Донбасі. Серед них книги О. Проханова "Новороссия, кровью умытая: передовицы"; Г. Мохової "Плен : [о событиях на Украине в 2014—2015 гг.]"; М. Полікарпова "Донбасс. От Славянска до Дебальцево. Хроники, записанные кровью. Окопная правда гражданской войны"; П. Губарева "Факел Новороссии"; Ю. Євича "В окопах Донбасса: крестный путь Новороссии"; кілька книг О. Тамонікова: "Жестокое перемирие", "Диверсионная война", "Старая добрая война. Друг мой, что же мы наделали!", "Неистовый узник", "Путь ярости", "Секретный полигон". В останньому романі йдеться про те, як на "на засекреченном западно-украинском полигоне американские инструкторы готовят к отправке в Донбасс особо жестокою группу нацистских диверсантов".

Російсько-українські відносини доволі широко представлено у 22 виданнях, зокрема: "Россия — Украина: пересмотр или воспроизводство политических парадигм?" — збірка статей Інституту наукової інформації з суспільних наук РАН; "Украинский кризис: вызовы и угрозы национальным интересам Российской Федерации" — матеріали круглого столу (Ростов-на-Дону, 11 травня 2016 р.). В анотації зазначено, що вони "посвящены широкому комплексу вопросов, связанных с украинским кризисом в контексте создаваемых им угроз национальным интересам России".

Політичні процеси в нашій державі аналізують Ю. Козлов (книга "Трагедия Украины", в якій пред-

ставлено невідомі факти, думки, оцінки); український політолог М. Погребинський ("Украина: в ожидании неизбежного"); І. Голаєва ("Украинский синдром").

Подіям на Майдані присвячено 12 видань. Серед них вкрай жорстока книга М. Азарова "Уроки Майдана. Украина после переворота"; Д. Собини "Непокоренный "Беркут" — книга про події, що відбувалися в Києві з листопада 2013 до лютого 2014 р.; П. Беседіна "Дневник русского украинца: евромайдан, крымская весна, донбасская бойня".

Події в Криму висвітлюють 5 книг, з-поміж них такі: О. Жолудев "Зачем России Крым?", О. Гербич "Крымский казус: автобиографическая повесть-исповедь"; збірка статей "Москва в новейшей истории Крыма (1991—2014)".

Націоналізм і національну політику України розглянуто у 17 виданнях, серед них книги С. Аксененка "Украинский национализм. Кризис или распад государства?"; А. Клімова "Внутренние войска против украинских националистов"; Л. Млечина "Шелепин и ликвидация Бандеры"; О. Логачева "Капитан госбезопасности: в марте сорокового", в якій йдеться про те, що "в 1939 году Западная Украина вошла в состав СССР. В сороковом году там продолжается установление советской власти, и проходит оно тяжело. Этому в том числе активно мешает подполье ОУН (организации украинских националистов)".

Автори 8 книг розглядають події часів Богдана Хмельницького, Івана Мазепи та Нестора Махна.

Огляд книг 2017 року

Найбільше видань (17) було присвячено Донбасу й Новоросії. У книзі О. Циганка "Донбасс: неоконченная война: гражданская война на Украине (2014—2016): русский взгляд" предметом аналізу є "геополитическая ситуация в центре Европы и украинская геополитика, особенности гражданской войны на Украине, хронология конфликтного противостояния Киева — Луганска и Донецка, причины гражданской войны".

Книга М. Лебеда "Горькое жито Донбасса" зацікавить читачів, "желающих побольше узнать про историю и жизнь Донбасса, который, к сожалению, в последнее время ассоциируется, в основном, с потерями, разрушениями и войной, развязанной послемайданными киевскими властями против непокорного народа этого региона". Видання Г. Дубового "Рыцари Новороссии: хроники корреспондента легендарного Моторолы" містить новели, статті й нариси — літопис героїчної оборони Донбасу; книга А. Пінчука "Тайная война во главе Министерства госбезопасности ДНР" розповідає "о неизвестных подробностях тайной войны между спецслужбами ДНР и Украины, а также о повседневной работе министра госбезопасности"; А. Бегунова, автор книги "Дорога на Дебальцево" оповідає про війну на Донбасі, про молоду актрису Мілу Полякову й загадкові події на знімальному майданчику, що рішуче змінюють її долю; основу "Донецких повестей" С. Богачева становлять два твори, об'єднані спільною темою, яку визначимо як "Україна й події останніх років"; книга Н. Лубенської

"Разум и душа" розповідає про життя 33-річної дівчини Наталі під час початку військових дій у Донецьку; О. Пересвіт у творі "Мститель Донбасса" описує долю Олексія Кравченка — "в прошлом житель Луганска и Брянска, донбасский мальчишка и российский офицер. Он идёт на войну, полыхающую на востоке Украины, не только по личным мотивам, но и потому, что воспринимает боль обожжённых этой преступной и бессмысленной бойней людей как свою собственную"; інші книги цього автора — "Воин империи" і "Плата кровью" — також про війну на Донбасі й хистке перемир'я, в яке не вірить жодна зі сторін; у книзі "Письма с Донбасса. Все, что должно разрешиться...: хроника идущей войны" автор З. Прилепін постав у ролі слухача й літописця, військкора й постачальника гуманітарної допомоги на Донбас.

Діяльності Організації українських націоналістів було присвячено 15 видань. Зокрема, автор книги "Степан Бандера и судьба Украины: [о чем напомнил киевский Майдан]" Л. Млечин стверджує, що "украинцы обижены на историю, потому что им долго не удавалось добиться независимости" і "задается вопросом: отчего ненавидимый у нас Степан Бандера и Организация украинских националистов когда-то предстали в роли защитников народных интересов? Что же переживали тогда в западных областях, от кого просили защиты?"; книгу О. Ракитянського "Украинская чума: история противостояния: 1945—1955 гг." присвячено українським націоналістам і українцям у Другій світовій війні, "автор исследует период вооружённого противостояния структур Организации украинских националистов (ОУН) и Украинской повстанческой армии (УПА) органам Советской власти на территории Западной Украины в период 1945—1955 годов"; у книзі А. Первенцева "Секретный фронт" йдеться про розвідку та контррозвідку, українських націоналістів; О. Север, автор книги "КГБ против ОУН. Убийство Бандеры", висвітлив "все обстоятельства ликвидации Бандеры", для чого використав "уникальные материалы из архивов КГБ. ... Книга дает широкую картину бандеровского движения на Украине: его причин, характера, методов действий"; книга С. Смолякова "Я дрался с бандеровцами" — спогади ветеранів війни, котрі мешкали у західних областях України й брали участь у "ликвидации бандеровщины"; повість М. Бахарєва "Безывестные" розповідає "о судьбе контрразведчика в послевоенное время на Украине, в Карпатах, о том, как он воевал в годы Великой Отечественной Войны, какие черты характера помогли ему выжить и победить"; книгу С. Зверєва "Война кончается войной" присвячено органам державної безпеки СРСР і українським націоналістам; видання А. Терещенка "Кровавые слезы Украины" і "Украина! А была ли Украина?" розповідають про українців у Другій світовій війні 1939—1945 рр. та політичні процеси в нашій державі. За свідченням автора, книгу написано "на основе документального материала о геноциде братского — русского и украинского — народа на Украине как в период 1940—1950-х годов, так и в настоящее время в ДНР и ЛНР. Автор рассказывает, кто и почему, а

главное — за что, истребляет братьев-славян. Истоки этой кровавой бойни — в преступлениях, которые совершали против своего же народа отряды бандеровцев. Официальные киевские власти натравливают украинцев на русских, перевирая историю, возводя в ранг героев настоящих преступников, и важную роль сегодня играет фигура Степана Бандеры — лютого врага России. Автор отмечает, что существуют две Украины: первая — подлинная, Киевская Русь, Богдана Хмельницкого, Малороссия; вторая — лжеУкраина мазеп, яценюков, турчиновных, с антироссийской политикой Запада. Такую Украину Россия не признает. И если она "победит", если "бандеровцы" удержатся у власти — не исключено, что придется воевать и в будущем"; до цієї групи належать і книги Г. Яковенка "Бандеры и москали"; О. Тамонікова "Жаль, не добились", "Палач из Галиции", "Неистовый узник".

Російсько-українським відносинам присвячено 13 книг. Серед них — видання М. Челомбитька "Моя народная дипломатия. Доборолась Украина и за что страдает..."; О. Волконського "Украина. Историческая правда и украинофильская пропаганда". Цю книгу вперше було видано на початку ХХ століття, "князь Волконский, один из крупнейших знатоков и критиков "украинского сепаратизма", продвигает идею необходимости возвращения к первоистокам, идею общерусского единства — объединения великороссов, белорусов, малороссов"; збірка документів "Переписка гетманов Левобережной Украины с Москвой и Санкт-Петербургом 1654—1764 гг. Т. I: Гетманство Богдана Хмельницкого. 1654—1657 гг." "открывает документальную серию, посвященную истории русско-украинских отношений в период от вхождения Украины в состав Московского государства до ликвидации института гетманства в правление императрицы Екатерины II".

Кілька видань (4) висвітлюють події на Майдані. Це книги А. Гаспаряна "ДеНАЦИфикация Украины: страна невыученных уроков", у котрій йдеться про події, що сталися в Україні в лютому—березні 2014 року. Автор веде мову про те, що є програма денацифікації, а також про історичний досвід проведення цього процесу в Німеччині в післявоєнні роки; "Война после победы. Бандера и Власов: приговор без срока давности", що висвітлює політичні процеси на Україні, відродження нацизму й націоналізму на пострадянському просторі; праця В. Малинковича "Дорога на Майдан: причины украинского кризиса", яка характеризує глибинні витоки й передісторію жорстокої та багатопланої політичної кризи, що вибухнула в Україні наприкінці 2013 — у 2014 рр.; аналітична доповідь О. Барановського "Правоприменительная практика в Украине (2014—2016 гг.) после победы Евромайдана: тенденции и опасности", що є громадською експертизою винесених судових ухвал.

Вийшло друком кілька історичних книг (6) відомих авторів, зокрема: М. Булгаков "Белая гвардия" — про громадянську війну й іноземну військову інтервенцію в Росії 1917—1922 рр.; М. Гоголь "Тарас Бульба", "Нужно любить Россию" (до якої увійшли художні, літературно-критичні, публіцистичні та духов-

но-моральні твори автора, пов'язані темою російської ідеології й духовного майбутнього Росії); у книзі Д. Маркиша "Полюшко-поле" йдеться про Нестора Махна та події громадянської війни в Україні 1918—1921 років; до цієї групи належать ще дві книги про епоху запорізьких козаків.

З-поміж аналізованих видань лише в одному — В. Рогатін "Гонения на Православие на Украине в 2014—2016 гг." — розглянуто російсько-українські релігійні зв'язки. У книзі О. Зав'ялова "Социальная адаптация украинских иммигрантов" проаналізовано становище наших співвітчизників у країнах Європи, Канаді та Росії.

До формування та застосування "м'якої сили" книги в інформаційно-мережевій війні проти України були залучені установи Академії наук РФ, університети, громадські організації й різноманітні товариства.

Список використаної літератури

1. Швейцер П. Победа. Роль тайной стратегии США в распаде Советского Союза и социалистического лагеря / П. Швейцер. — Мінськ, 1995. — 235 с.
2. Richard N. Haas. Think tanks and U. S. Foreign Policy: A Policy — Maker's Perspective. — Mode of access: <http://usinfo.state.gov/journals/itps/1102/ijpe/pj73haass.htm>. — Title from the screen.
3. Цымбал Л. Синергетика информационных процессов: закон информативности и его следствия / Л. А. Цымбал; Рос. АН, Ин-т океанологии им. П. П. Ширшова. — Москва: Наука, 1995. — 116 с.

4. Давыдов Ю. Понятие "жесткой" и "мягкой" силы в теории международных отношений / Ю. Давыдов // Международные процессы. — Январь—апрель, 2004. — Т. 2, № 1 (4).
5. Почепцов Г. Сучасні інформаційні війни / Г. Почепцов. — Київ: Видавничий дім "Києво-Могилянська академія", 2015. — 497 с.
6. Поляруш А. Информационная война против Украины: причины и социально-политические технологии / А. Поляруш. — Київ: Кий, 2011. — 200 с.
7. Поляруш А. Украина: эволюция "революций" / А. Поляруш. — Київ: Саммит-книга, 2013. — 219 с.

Рассмотрены аспекты применения "мягкой силы" книги в гибридной войне Российской Федерации против Украины; проанализированы книги посвященные Украине, которые вышли в российских издательствах на протяжении 2013—2017 гг.; приведены факты, которые иллюстрируют интенсивность ведения информационной войны в течение этого периода.

The aspects of application of "soft power" of book are considered in hybrid war of Russian Federation against Ukraine; books are analysed devoted Ukraine, which went out in the Russian publishing houses during 2013—2017; facts which illustrate intensity of prosecution of informative war during it period are resulted.

Надійшла до редакції 16 квітня 2018 року

БІБЛІОТЕЧНА СПРАВА

УДК 025.2:004.775]:027.54(477-25)НБУВ

Оксана Сандул,
молодший науковий співробітник
відділу наукового формування національних
реферативних ресурсів НБУВ

Відображення розвитку бібліотечно-інформаційних ресурсів у РБД "Україніка наукова"

Проаналізовано публікації з питань розвитку сучасних бібліотечно-інформаційних ресурсів за період 2011—2017 рр., відображені в реферативній базі даних "Україніка наукова". Розглянуто можливості вдосконалення пошуку наукових джерел за темою дослідження в реферативних ресурсах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського.

Ключові слова: бібліотечно-інформаційні ресурси, електронні інформаційні ресурси, реферативна інформація, реферативна база даних "Україніка наукова".

Актуальність дослідження. В Концепції Державної цільової національно-культурної програми створення єдиної інформаційної бібліотечної системи "Бібліотека — XXI" зазначено, що одним із пріоритетів розвитку інформаційного суспільства в Україні є забезпечення вільного доступу до інформації. Важли-

вими соціальними інституціями, котрі відповідають за нагромадження, зберігання та доступ до інформації, є бібліотеки, архівні установи й музеї, що виконують також суспільно-комунікативну функцію як базові елементи культурної, наукової, освітньої та інформаційної інфраструктури [7].